

Notat

22.06.2022

Sagsnummer 738

Sagsnavn Amaliegade 44

Notat xx

Emne Christian VI Relief – fra Toldboden

Udført af TB / NWI

Toldboden

Københavns Toldbod, oftest blot kaldet Toldboden var et stort område i København langs havnen ved Bomløbet, hvortil Toldvæsenet flyttede i 1630. Det kom senere til at befinde sig mellem Kastellet og Frederiksstaden. De fleste bygninger blev revet ned 1973, og af dette anlæg eksisterer i dag kun Nordre Toldbod (Billede 1).

Toldbygningen blev i 1700-tallet flyttet til en nyopført bygning ved Nordre Toldbod. Denne bygning var tegnet af arkitekten Johan Cornelius Krieger (1683-1755) i barokstil.

Toldbygningen lå overfor hovedvagten på Holmen, og disse to offentlige byggerier gav dermed en præsentabel indsejling gennem havneløbet fra nord.

Toldkammerbygninger

I 1734 blev en ny toldbodbygning (Christians VI's Nye Toldbod) opført af J. C. Krieger, som blandt andet også tegnede Moltkes Palæ i sin oprindelige udgave.

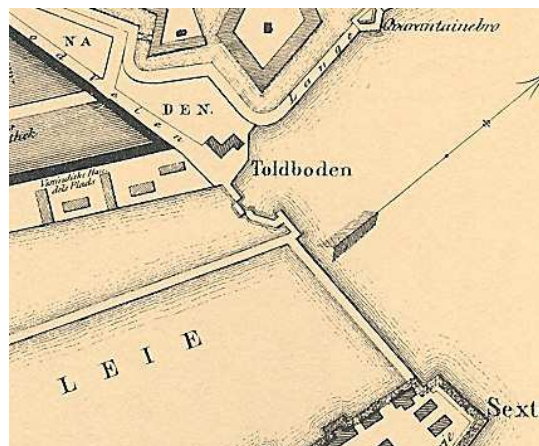
Det var denne bygning, der blev udsmykket med det store relief. (Billeder 2 og 3).

Relieffet forestiller havguden Neptun (Poseidon) og handels gud Merkur (Hermes), som sammen med kongen i midten garanterer velstand til Danmark.

Toldvæsenet fik efterhånden flere bygninger i området.

Toldbodsbygningen blev revet ned i 1891 og gav plads for en stor frilagerbygning (Billede 4), der blev opført i 1890'erne og var tegnet af arkitekten Albert Jensen på et ca. 10.000 kvadratalen stort areal (et frilager havde samme funktion som en frihavn).

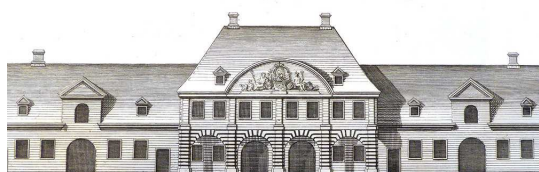
På en høj granitsokkel rejste bygningen sig af røde mursten med bånd, gesimser og indfatninger dels af sandsten, dels af grå mursten. Den var i fritbehandlet renæssancestil og

Billede 1 - Toldboden ca.1839

Billede 2 - Maleri af Toldbygning ca. 1780.

Billede 3 - Toldboden efter Vitruvius.

Billede 4 - Nordre Toldbod frilagerbygning ca. 1895.

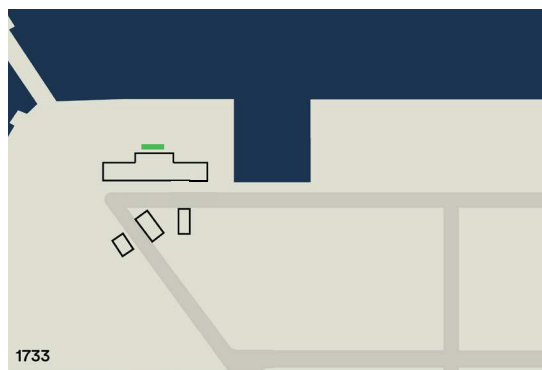
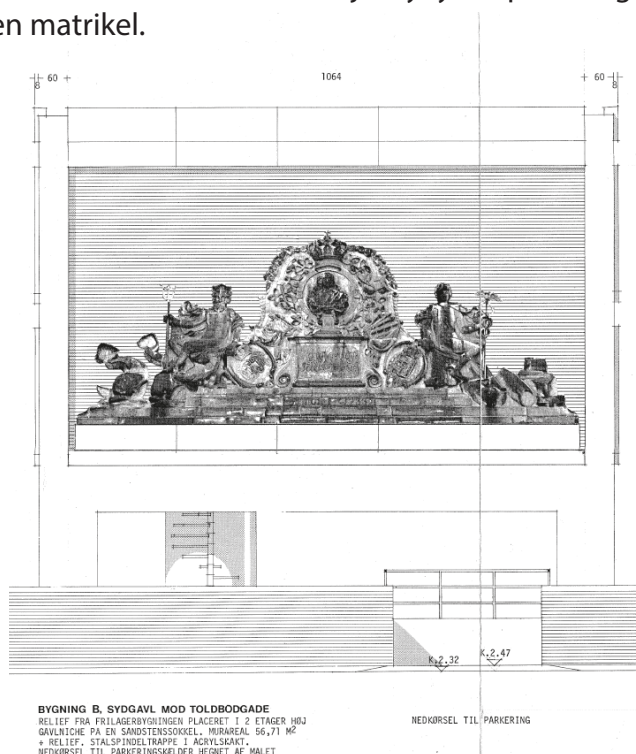
bestod af 5 fløje, en hovedbygning, kælder og 3 stokværk ud til Esplanaden flankeret af to manglekantede tårne og to lavere fløje. De to stokværk, henholdsvis ud til Amaliegade og til havnen, var forbundne med hovedbygningen ved mellemliggende tværfølge. Fløjen ud til havnen havde et markant indgangsparti, hvor relieffet fra den gamle barokbygning var genbrugt.

Denne stod indtil 1973, hvor den også blev revet ned, for at give plads til opførelsen af administrationsbygningen for rederiet A. P. Møller-Mærsk.

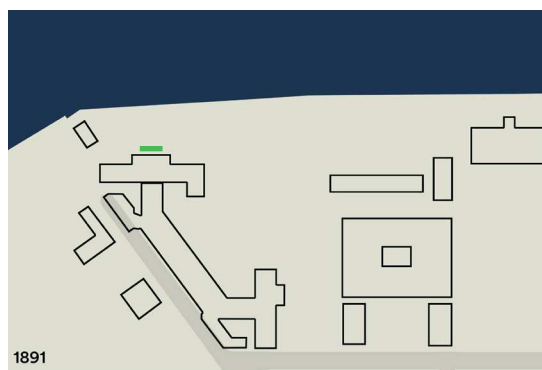
I 1973 blev næsten alle bygninger på området revet ned, og kun Dahlerups havnebygning og Hetschs buegange blev bevaret. Toldkammeret, karantænestationen, fri-lagerbygningen og toldgodspostbygningen blev revet ned. Størstedelen af det store areal blev solgt til A.P. Møller-Mærsk, der lod sit modernistiske hovedsæde opføre her 1974-79 ved arkitekt Ole Hagen.

Resten af arealet ved Amaliegade og Ny Toldbodgade blev bebygget af staten med et trefløjet anlæg til Toldvæsenet, tegnet af Eva og Nils Koppel og færdiggjort 1979.

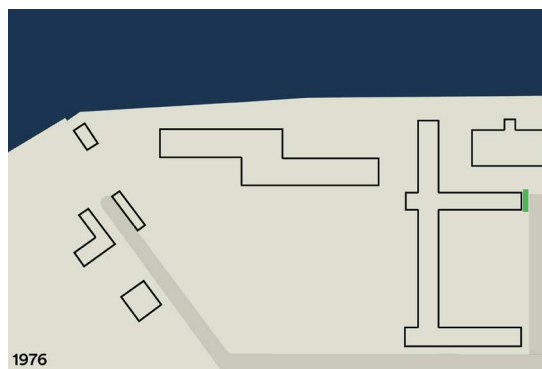
På dette anlæg blev det gamle barok relief fra den nedrevne frilagerbygning genopsat over nedkørslen til parkeringskælderen. Nu med en tredje, ny fysisk placering på en anden matrikel.

1. Første placering af relieffet på den 1734 Toldbygning (markeret i grønt).

2. Relieffet blev genetableret på frontonen i den 1891 Nordre Toldbod frilagerbygning (markeret i grønt).

3. Relieffet blev genopsat over nedkørslen til parkeringskælderen (markeret i grønt).

Sammenfatning

Relieffet blevet flyttet, opbevaret og reetableret tre gange i løbet af de sidste tre århundrede; relieffet blev etableret i 1734 til Toldkammerbygningen designet af arkitekt Johan Cornelius Krieger, som blev revet ned i 1891. Derefter blev relieffet opbevaret, indtil det i 1894 blev genetableret på facaden af Frilagerbygningen, designet af arkitekt Albert Jensen og nedrevet i 1973 for at give plads til AP Møller Mærsk's administrationsbygning.

Værket blev herefter opbevaret igen indtil 1979, hvor, indtil staten og arkitekterne Eva og Niels Koppel besluttede at genetablere det på gavlen af deres bygning i den nordlige ende af Toldbodgade, over nedkørslen til parkeringskælderen.

Relieffet er således ved alle 3 genopsætninger blevet brugt på offentlige bygninger, da det symboliserer den oprindelige toldbod med kongen i midten. Relieffet har i mellem flytningerne, været nedtaget og opbevaret i flere år, både i 1800-tallet og i 1970'erne. Relieffets nuværende, fysiske placering er ikke den oprindelige, der var relateret til Toldboden og dennes statslige funktion overfor Holmen.

Billede 5 - Maleri af Toldbygning ca. 1780.

Billede 6 - Frilagerbygning. ca. 1905

Billede 7 - Frilagerbygning September 1976 - med mock up af Ole Hagens bygning.